

10. Sekvencijski sklopovi

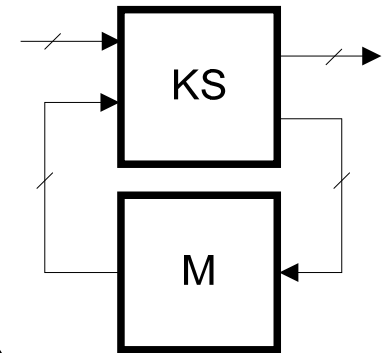
Sadržaj predavanja

- **sinkroni sekvencijski sklopovi**
- kanonski modeli
- projektiranje sekvencijskih sklopova
- izvedbe sekvencijskih sklopova
- analiza sekvencijskih sklopova
- vremenski odnosi

Sinkroni sekvencijski sklopovi

- sekvencijski sklopovi:
  - digitalni sklopovi koji imaju sposobnost pamćenja
  - izlaz je funkcija:
    - trenutnog stanja ulaza
    - trenutnog *unutarnjeg* stanja sklopa
~ postoji *memorija*
    - interpretacija memorije (npr. računala)
~ pamćenje memorijskih riječi (= višebitni podaci)
→ *registri*

Sinkroni sekvencijski sklopovi

- definicije:
  - n bistabila $\rightarrow 2^n$ stanja
 $\sim$ *strojevi stanja* (engl. state machines)
  - stanja je konačno mnogo (2^n)
 $\sim$ strojevi *s konačnim brojem stanja*
(engl. finite state machines)
  - slijed operacija u sekvencijskom sklopu
 $\sim$ "ugrađeni" algoritam:
algoritamski stroj stanja
  - operacije se obavljaju bez čovjekove pomoći
 $\sim$ *automat*:
digitalni automat, konačni automat

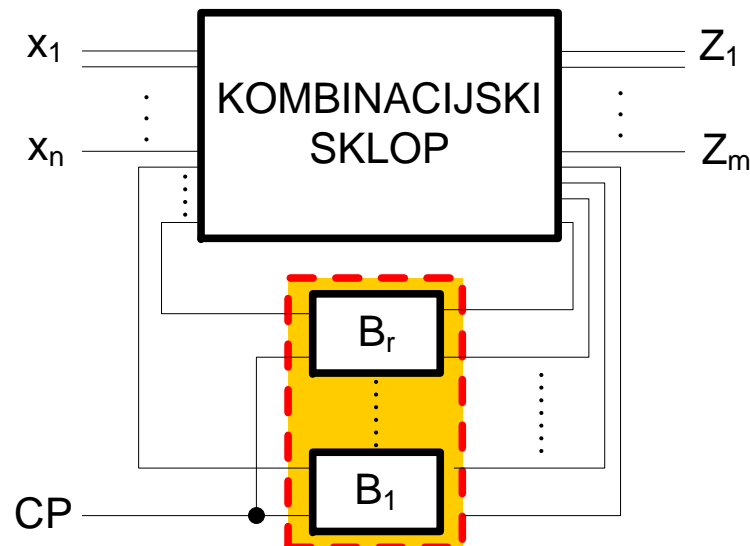
Sinkroni sekvencijski sklopovi

- ograničenje na *sinkrone* sekvencijske sklopove!
~ rad (promjena stanja) sinkroniziran s impulsima CP
  - značajno lakši postupak
~ sinkronizacija:
    - na *globalni* CP sustava
    - u odnosu na *najsporiju* stazu/element sustava
~ *sporije* od asinkronih sekvencijskih sustava
  - vrijeme je *diskretizirano*
~ *projektiranje svedeno na kombinacijsko* određivanje:
    - slijedećeg stanja sklopa
    - izlaza sklopa

na temelju *sadašnjeg* stanja sklopa i narinutih ulaza

Sinkroni sekvencijski sklopovi

- općenito strukturiranje sinkronog sekvencijskog sklopa ~ *kanonski* oblik:
  - kombinacijski (pod)sklop
  - memorija s *upravljanim* (= *sinkronim*) bistabilima ~ *registar* = (pod)sklop za pamćenje *više-bitnih* podataka

Sadržaj predavanja

- sinkroni sekvencijski sklopovi
- **kanonski modeli sekvencijskih sklopova**
  - **Mooreov model**
  - **Mealyjev model**
  - **mješoviti model**
- projektiranje sekvencijskih sklopova
- izvedbe sekvencijskih sklopova
- analiza sekvencijskih sklopova
- vremenski odnosi

Kanonski modeli sekvencijskih sklopova

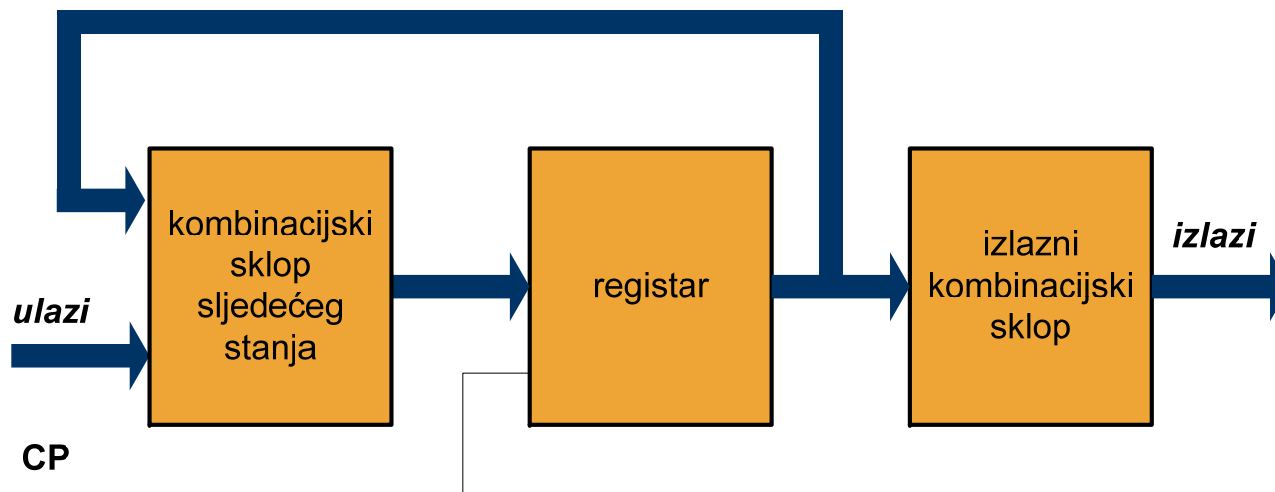

- *više* kanonskih modela opće strukture sinkronog sekvencijskog sklopa; najznačajniji:
  - Mooreov model
  - Mealyjev model
  - mješoviti model

Mooreov model

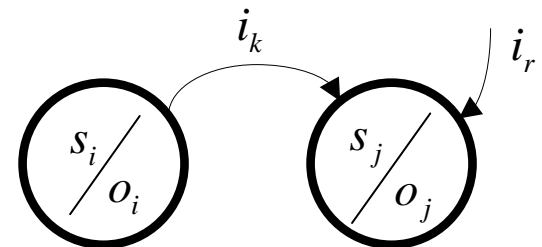
- "automat stanja"
~ izlaz ovisi *samo o* unutarnjem stanju

$$A = \langle I, O, S, \delta, \mu \rangle$$

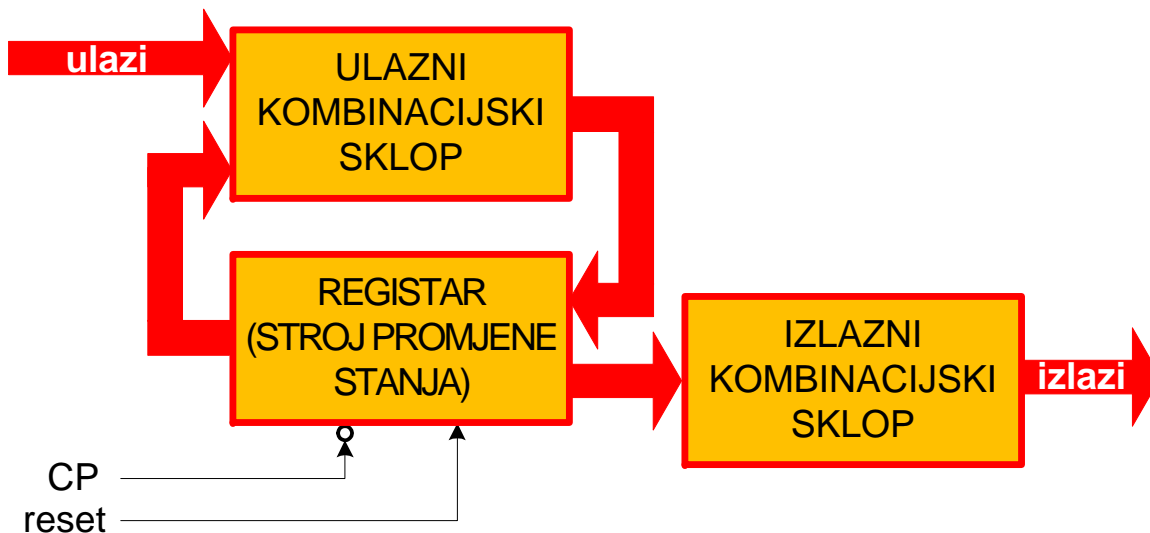
$$\delta: S \times I \rightarrow S$$

$$\mu: S \rightarrow O$$

Mooreov model

- modeliranje u jeziku VHDL osnovne strukture Mooreovog stroja s konačnim brojem stanja:

Mooreov model

- deklaracija tipova i modeliranje sučelja:

```
library IEEE;  
use IEEE.STD_LOGIC_1164.ALL;  
  
ENTITY automatMoore IS PORT (  
    ulazi:    IN std_logic_vector(N DOWNTO 0);  
    reset:    IN std_logic; -- inicijalizira početno stanje  
    izlazi:    OUT std_logic_vector(M DOWNTO 0);  
    clock:    IN std_logic  
);  
END automatMoore;
```

Mooreov model

- definicija arhitekture:
  - kodiranje stanja *intuitivno*
~ prirodnim binarnim kodom (binarni brojevi)

```
ARCHITECTURE ponasanje OF automatMoore IS
    SIGNAL state_present, state_next: std_logic_vector(K DOWNT0 0);
    CONSTANT S0: std_logic_vector(K DOWNT0 0) := "0...000";
    CONSTANT S1: std_logic_vector(K DOWNT0 0) := "0...001";
    -- kodna riječ pojedinog stanja definirana lokalnom konstantom
BEGIN
    -- ulazni kombinacijski sklop računa sljedeće stanja
    -- iz ulaza i trenutnog stanja
    PROCESS (ulazi, state_present)
    BEGIN
        -- sljedeće stanje sklopa određeno signalima iz liste
        -- osjetljivosti; npr. bezuvjetni prijelaz u stanje S0:
        state_next <= S0;
    END PROCESS;
```

1

Mooreov model

```
-- izlazni kombinacijski sklop računa izlaz sklopa
-- na temelju trenutnog stanja
PROCESS(state_present)
BEGIN
    -- izlaz sklopa određen iz trenutnog stanja:
    CASE state_present IS
        WHEN S0 => izlazi <= ...;
        WHEN S1 => izlazi <= ...;
        -- itd. ...
        WHEN OTHERS => izlaz <= ...;
    END CASE;
END PROCESS;
```

2

Mooreov model

```
-- stroj promjene stanja mijenja stanje na temelju signala
-- clock i asinkronih ulaza
PROCESS( clock, reset )
BEGIN
    -- asinkroni ulaz(i) dominira(ju)
    IF reset = '1' THEN
        state_present <= S0;
    -- inače djelovanje sinkronih ulaza
    ELSIF falling_edge(clock) THEN
        state_present <= state_next;
    END IF;
END PROCESS;

END ponasanje;
```

3

Mooreov model

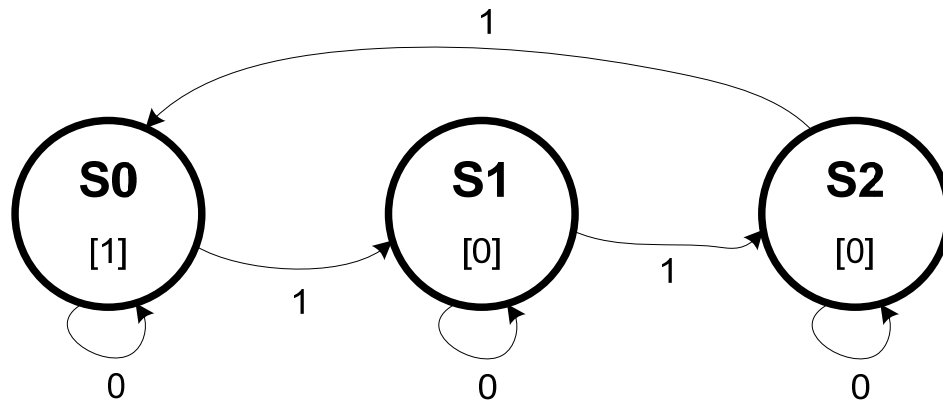

- alternativni (bolji?) način definiranja stanja:
→ navesti *oznake* stanja, ali ne i način kodiranja

```
TYPE stateType IS (S0, S1, S2, S3);  
SIGNAL state_present, state_next: stateType;
```

Mooreov model

Primjer: VHDL model Mooreovog stroja
s konačnim brojem stanja


```
library IEEE;  
use IEEE.STD_LOGIC_1164.ALL;
```

```
ENTITY automat1 IS PORT (  
    input0: IN std_logic;  
    y: OUT std_logic;  
    clock: IN std_logic);  
END automat1;
```


Mooreov model

ARCHITECTURE Behavioral OF automat1 IS

SIGNAL state_present, state_next: std_logic_vector(1 **DOWNTO** 0);

CONSTANT S0: std_logic_vector(1 **DOWNTO** 0) := "11";

CONSTANT S1: std_logic_vector(1 **DOWNTO** 0) := "01";

CONSTANT S2: std_logic_vector(1 **DOWNTO** 0) := "10";

BEGIN

PROCESS(input0, state_present)

BEGIN

CASE state_present **IS**

WHEN S0 => **IF** input0 = '0' **THEN** state_next <= S0;

ELSE state_next <= S1;

END IF;

WHEN S1 => **IF** input0 = '0' **THEN** state_next <= S1;

ELSE state_next <= S2;

END IF;

WHEN S2 => **IF** input0 = '0' **THEN** state_next <= S2;

ELSE state_next <= S0;

END IF;

WHEN OTHERS => state_next <= S0;

END CASE;

END PROCESS;

1

Mooreov model

```
PROCESS (state_present)
BEGIN
    CASE state_present IS
        WHEN S0 => y <= '1';
        WHEN S1 => y <= '0';
        WHEN S2 => y <= '0';
        WHEN OTHERS => y <= '0';
    END CASE;
END PROCESS;
```

```
PROCESS ( clock )
BEGIN
    IF falling_edge(clock) THEN
        state_present <= state_next;
    END IF;
END PROCESS;
```

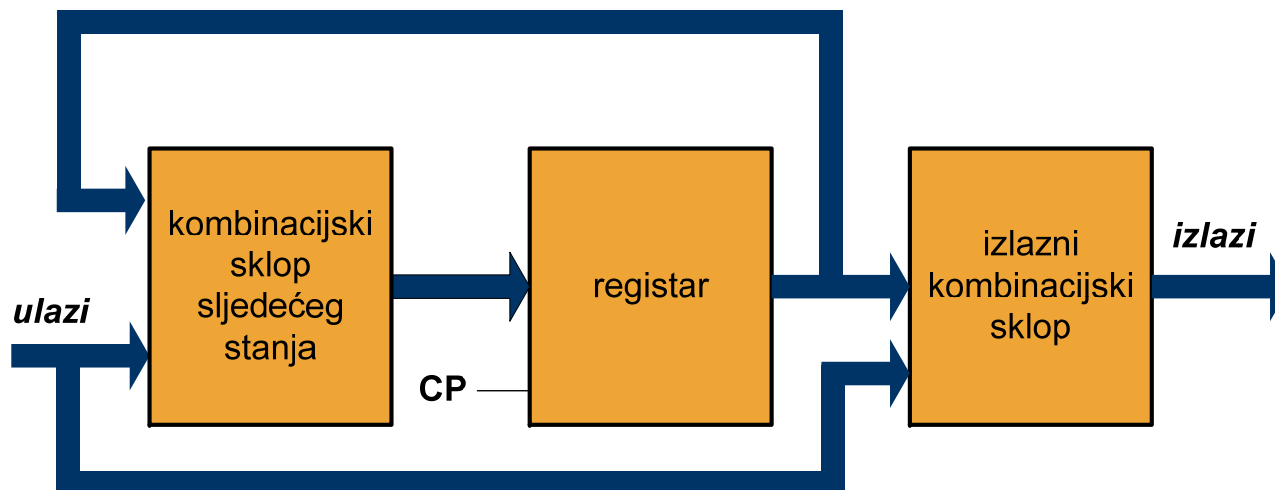
```
END BEHAVIORAL;
```

2

3

Mealyjev model

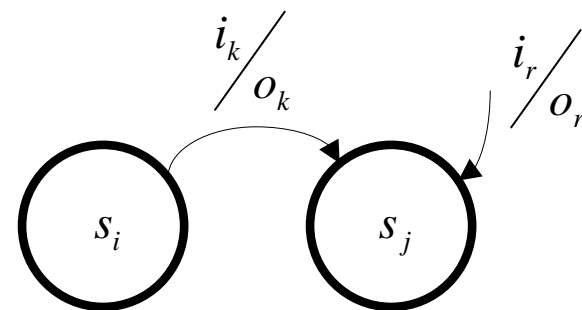
- *Mealyjev model* : "automat prijelaza"
~ izlaz ovisi o unutarnjem stanju i o ulazu

$$A = \langle I, O, S, \delta, \lambda \rangle$$

$$\delta: S \times I \rightarrow S$$

$$\lambda: S \times I \rightarrow O$$

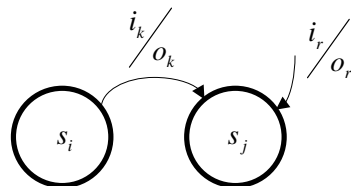
Mealyjev model

- ekvivalencija Mooreovog i Mealyjevog automata:

$$A = \langle I, O, S, \delta, \lambda \rangle$$

$$\delta: S \times I \rightarrow S$$

$$\lambda: S \times I \rightarrow O$$

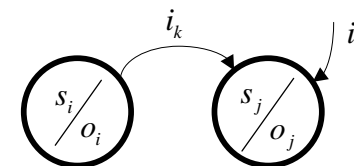
$$q^{n+1} = \delta(q^n, x^n)$$

$$z^n = \lambda(q^n, x^n)$$

$$A = \langle I, O, S, \delta, \mu \rangle$$

$$\delta: S \times I \rightarrow S$$

$$\mu: S \rightarrow O$$

$$q^{n+1} = \delta(q^n, x^n)$$

$$z^n = \mu(q^n)$$

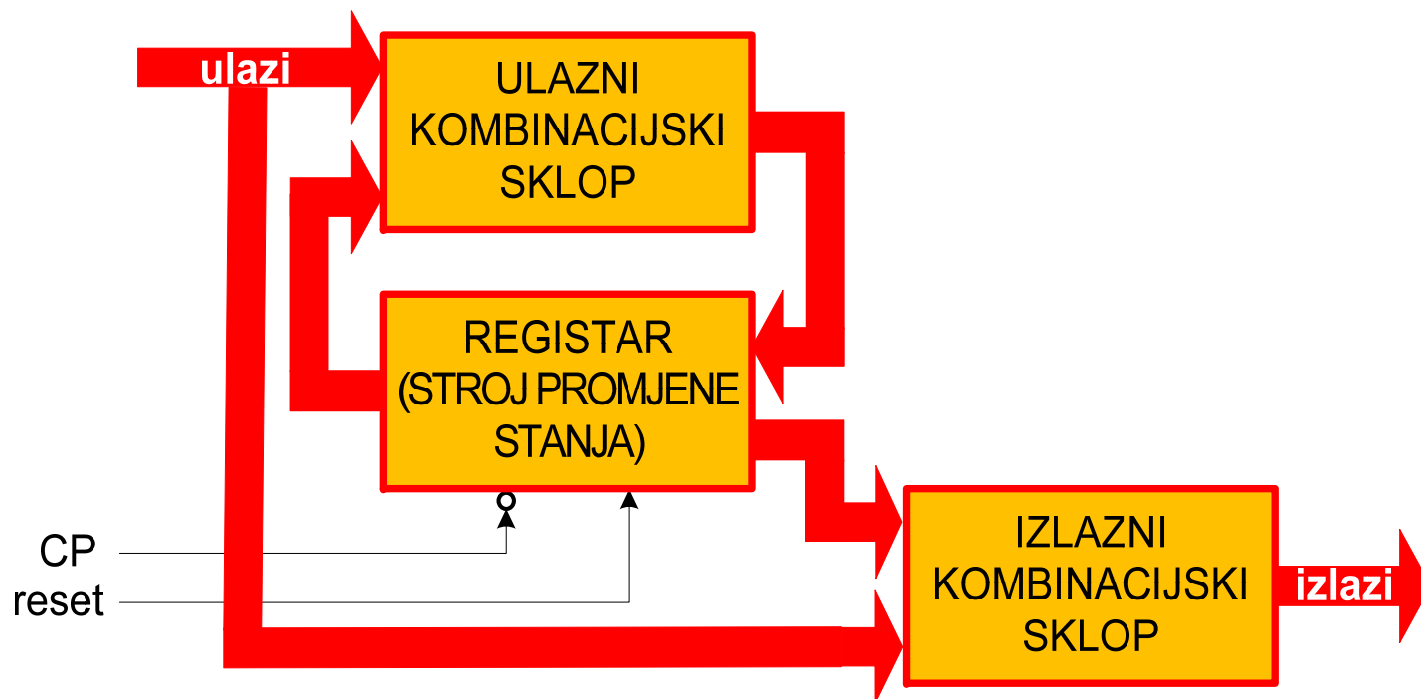
$$= \mu(\delta(q^{n-1}, x^{n-1}))$$

$$= \mu'(q^{n-1}, x^{n-1})$$

- izlaz Mooreovog automata ovisi o *prethodnom* unutarnjem stanju i ulazu!
- moguć prijelaz iz jednog u drugi

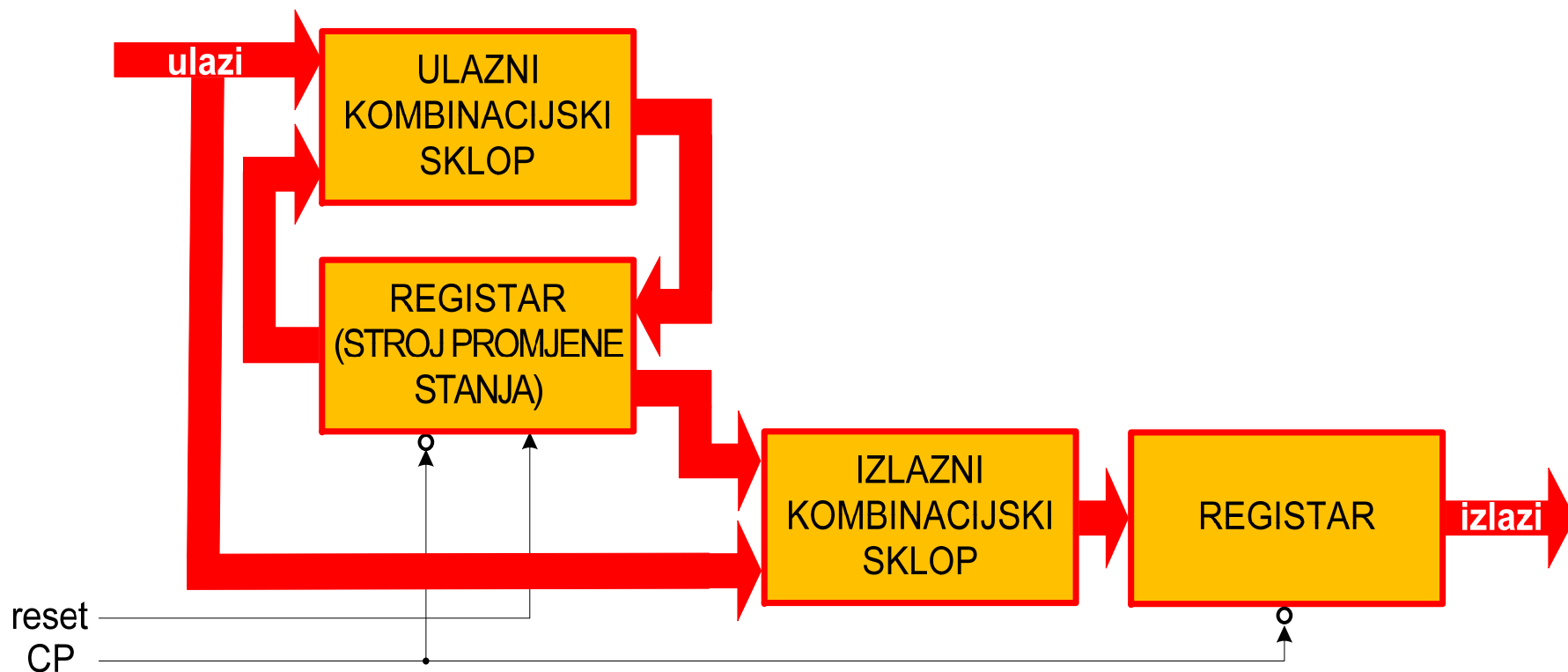
Mealyjev model

- modeliranje u jeziku VHDL osnovne strukture Mealyjevog stroja s konačnim brojem stanja:

Mealyjev model

- verzija s registrima na izlazu
(stabilne vrijednosti izlaza između dva susjedna impulsa CP)

Mealyjev model

- deklaracija tipova i modeliranje sučelja:

```
library IEEE;
use IEEE.STD_LOGIC_1164.ALL;

ENTITY automatMealy IS PORT (
    ulazi: IN std_logic_vector(N DOWNT0 0);
    reset: IN std_logic;
    izlazi: OUT std_logic_vector(M DOWNT0 0);
    clock: IN std_logic
);
END automatMealy;
```

Mealyjev model

- definicija arhitekture:

```
ARCHITECTURE ponasanje OF automatMealy IS
  SIGNAL state_present, state_next: std_logic_vector(K DOWNTO 0);
  CONSTANT S0: std_logic_vector(K DOWNTO 0) := "0...000";
  CONSTANT S1: std_logic_vector(K DOWNTO 0) := "0...001";
  SIGNAL izlazi_next: std_logic_vector(M DOWNTO 0);
BEGIN
  -- ulazni kombinacijski sklop računa sljedeće stanje i izlaz
  -- iz ulaza i trenutnog stanja
  PROCESS( ulazi, state_present )
  BEGIN
    -- sljedeće stanje sklopa i izlaz određeni iz čiste
    -- osjetljivosti; npr. bezuvjetni prijelaz u stanje S0
    -- i sve '0' na izlazima:
    state_next <= S0;
    izlazi_next <= "000..000"; -- niz od (K+1) nule.
  END PROCESS;
```

1
2

Mealyjev model

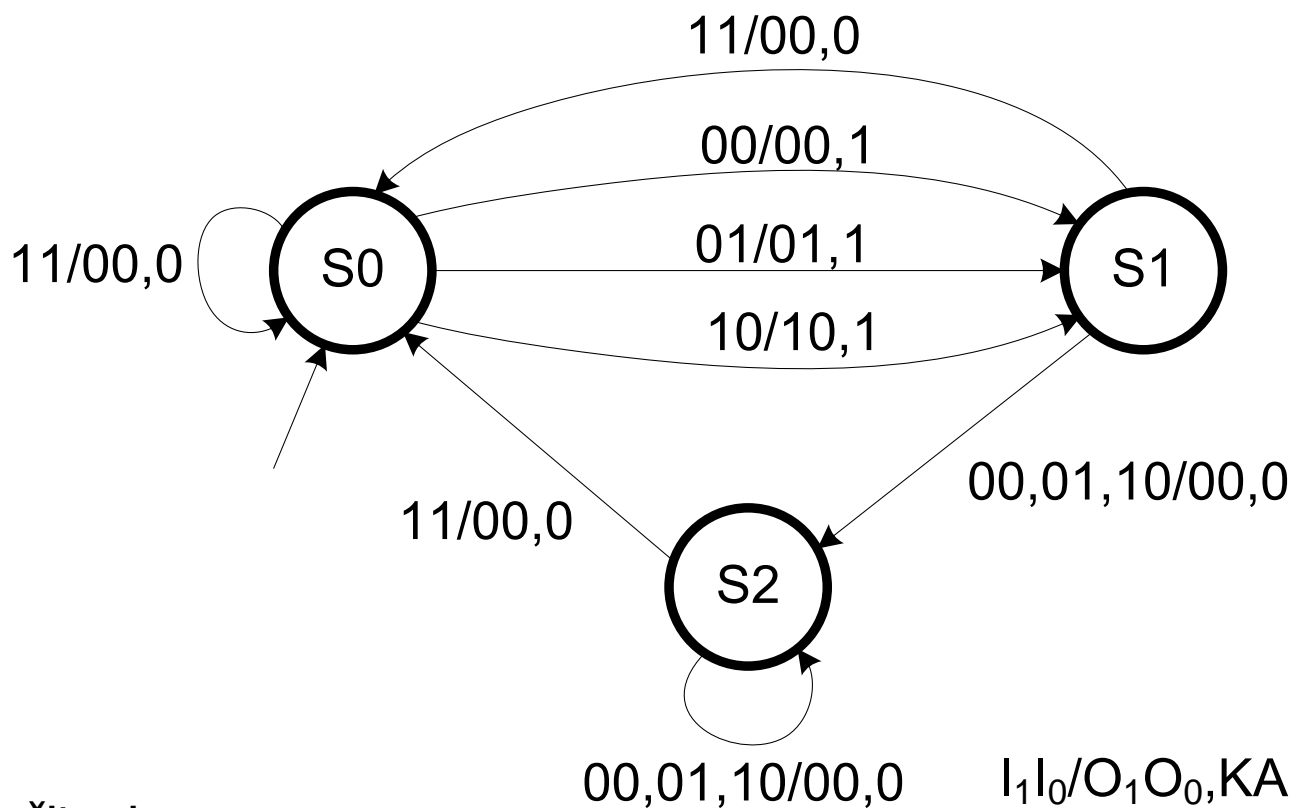
```
-- stroj promjene stanja i registar; promjena stanja i izlaza
-- na temelju signala clock i asinkronih ulaza
PROCESS( clock, reset )
BEGIN
    -- asinkroni ulaz(i) dominira(ju)
    IF reset = '1' THEN
        state_present <= S0;  -- postaviti stanje u S0
        izlaz <= "000...00";  -- postaviti izlaze u npr. '0'
        -- inače djelovanje sinkronih ulaza
    ELSIF falling_edge(clock) THEN
        state_present <= state_next;
        izlazi <= izlazi_next;
    END IF;
END PROCESS;

END ponasanje;
```

3

Mealyjev model

Primjer: VHDL model Mealyjevog stroja
s konačnim brojem stanja

Mealyjev model

```
library IEEE;
use IEEE.STD_LOGIC_1164.ALL;

ENTITY automat2 IS PORT (
    i1,i0 : IN std_logic;
    o1 : OUT std_logic; o0 : OUT std_logic;
    ka : OUT std_logic;
    clock: IN std_logic);
END automat2;

ARCHITECTURE Behavioral OF automat2 IS
    SIGNAL state_present, state_next: std_logic_vector(1 DOWNTO 0);
    SIGNAL o1_next, o0_next, ka_next: std_logic;
    CONSTANT S0: std_logic_vector(1 DOWNTO 0) := "00";
    CONSTANT S1: std_logic_vector(1 DOWNTO 0) := "01";
    CONSTANT S2: std_logic_vector(1 DOWNTO 0) := "10";
BEGIN
```

Mealyjev model

```
PROCESS( i1, i0, state_present )
    VARIABLE pom: std_logic_vector(1 DOWNTO 0);
BEGIN
    pom := (i1, i0);
    CASE state_present IS
        WHEN S0 =>
            CASE pom IS
                WHEN "00" => state_next <= S1; o1_next <= '0';
                               o0_next <= '0'; ka_next <= '1';
                WHEN "01" => state_next <= S1; o1_next <= '0';
                               o0_next <= '1'; ka_next <= '1';
                WHEN "10" => state_next <= S1; o1_next <= '1';
                               o0_next <= '0'; ka_next <= '1';
                WHEN "11" => state_next <= S0; o1_next <= '0';
                               o0_next <= '0'; ka_next <= '0';
                WHEN OTHERS => state_next <= S0; o1_next <= '0';
                               o0_next <= '0'; ka_next <= '0';
            END CASE;
    END CASE;
```

1
2

Mealyjev model

```
WHEN S1 =>
  CASE pom IS
    WHEN "00" => state_next <= S2; o1_next <= '0';
                  o0_next <= '0'; ka_next <= '0';
    WHEN "01" => state_next <= S2; o1_next <= '0';
                  o0_next <= '0'; ka_next <= '0';
    WHEN "10" => state_next <= S2; o1_next <= '0';
                  o0_next <= '0'; ka_next <= '0';
    WHEN "11" => state_next <= S0; o1_next <= '0';
                  o0_next <= '0'; ka_next <= '0';
    WHEN OTHERS => state_next <= S0; o1_next <= '0';
                   o0_next <= '0'; ka_next <= '0';
  END CASE;
```


Mealyjev model

```
WHEN S2 =>
  CASE pom IS
    WHEN "00" => state_next <= S2; o1_next <= '0';
                  o0_next <= '0'; ka_next <= '0';
    WHEN "01" => state_next <= S2; o1_next <= '0';
                  o0_next <= '0'; ka_next <= '0';
    WHEN "10" => state_next <= S2; o1_next <= '0';
                  o0_next <= '0'; ka_next <= '0';
    WHEN "11" => state_next <= S0; o1_next <= '0';
                  o0_next <= '0'; ka_next <= '0';
    WHEN OTHERS => state_next <= S0; o1_next <= '0';
                   o0_next <= '0'; ka_next <= '0';

  END CASE;
WHEN OTHERS =>
  state_next <= S0; o1_next <= '0';
  o0_next <= '0'; ka_next <= '0';

END CASE;
END PROCESS;
```


Mealyjev model

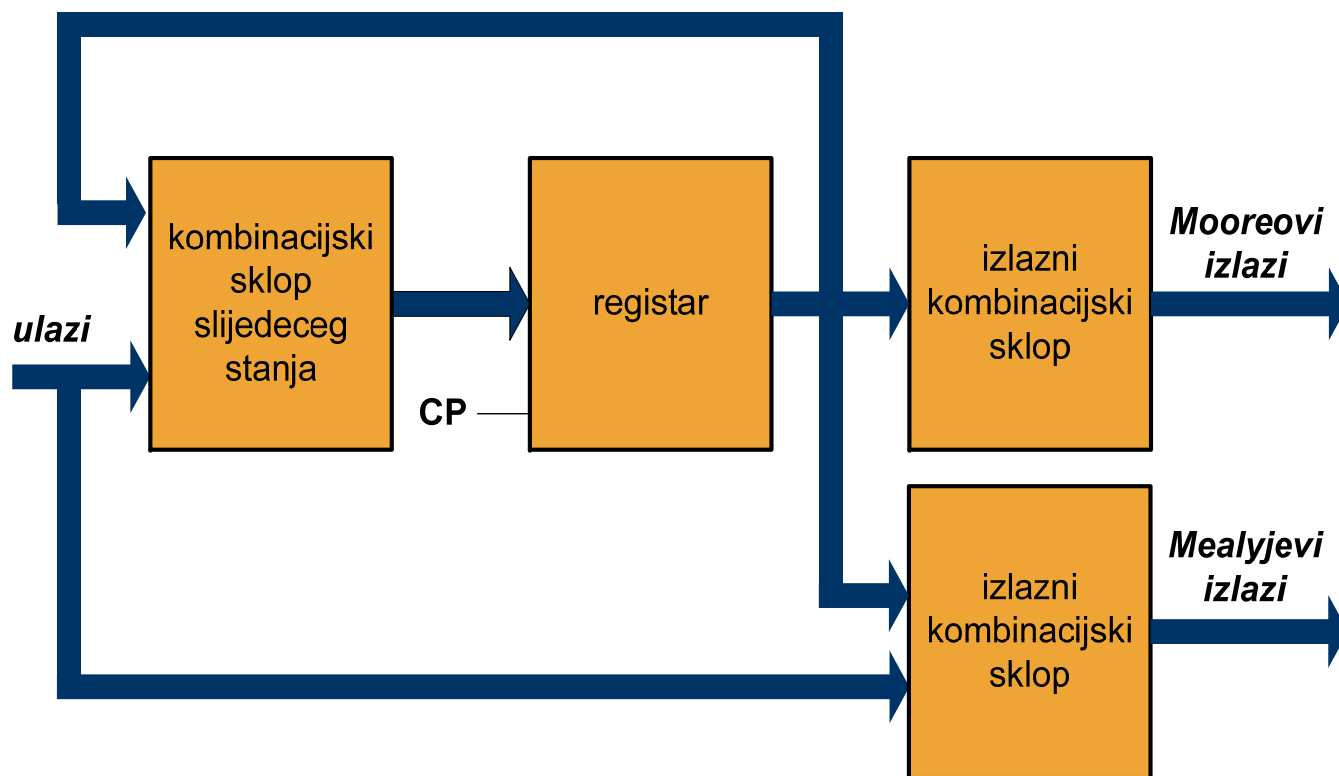
3

```
PROCESS ( clock )
  BEGIN
    IF falling_edge(clock) THEN
      state_present <= state_next;
      o1 <= o1_next;
      o0 <= o0_next;
      ka <= ka_next;
    END IF;
  END PROCESS;

END Behavioral;
```

Mješoviti model

- *mješoviti model*
~ izdvojeni izlazi Mooreovog i Mealyjevog modela

Sadržaj predavanja

- sinkroni sekvencijski sklopovi
- kanonski modeli sekvencijskih sklopova
- **projektiranje sekvencijskih sklopova**
  - minimiziranje memorije
  - kodiranje stanja
  - ostvarivanje sekvencijskog sklopa
- izvedbe sekvencijskih sklopova
- analiza sekvencijskih sklopova
- vremenski odnosi

Projektiranje sekvencijskih sklopova

- neformalni opis postupka (1):
  1. specifikacija sekvencijskog sklopa
~ ulazni jezik: verbalno, algoritamski, ...
  2. izrada dijagrama stanja ili tablice stanja:
~ m : broj stanja, n : broj bistabila $2^{n-1} < m \leq 2^n$
  3. minimiziranje broja stanja
~ smanjenje broja bistabila → minimizacija memorije!
  4. kodiranje stanja
~ dodjela binarne kodne riječi pojedinom stanju:
    - prikladno pridruživanje
~ minimiziranje kombinacijskog (pod)sklopa
    - težak kombinatorni problem

Projektiranje sekvencijskih sklopova

- neformalni opis postupka (2):
  5. izbor tipa bistabila:
    - dobivanje *ulaznih* jednažbi bistabila
~ uzbuda potrebna za odgovarajući prijelaz
(→ generiranje slijedećeg stanja)
    - dobivanje *izlaznih* jednažbi sklopa
    - minimizacija kombinacijskog (pod)sklopa
  6. formalni zapis sekvencijskog sklopa
npr. *logička shema*
~ izbor tehnologije ostvarenja (SIC, ASIC, ...)

Minimiziranje memorije

- standardni pristup
  - ~ *Huffman-Mealyjeva metoda*:
    - za *potpuno specificirane* sklopove
      - ~ $\forall$ unutarnje stanje definirano slijedeće unutarnje stanje + izlaz
    - minimizacija broja bistabila
      - ~ redukcija broja unutarnjih stanja nalaženjem *ekvivalentnih* (nerazlučivih) stanja
    - *ekvivalentna* stanja:
      - ~ ona iz kojih se *istom* pobudom (ulazni niz simbola) dobiva *isti* izlaz (izlazni niz simbola)

Minimiziranje memorije

- ideja Huffman-Mealyjeve metode:
  - klasa ekvivalentnih stanja zamjenjuje ta stanja
~ automat s *reduciranim* brojem unutarnjih stanja
⇒ *minimizirana* memorija
  - početni (ne-minimalni) i konačni (minimalni) automat
~ *ekvivalentni* s obzirom na *izvana opazivo ponašanje*
(engl. externally observable behavior):
jednaki odziv na jednaku pobudu

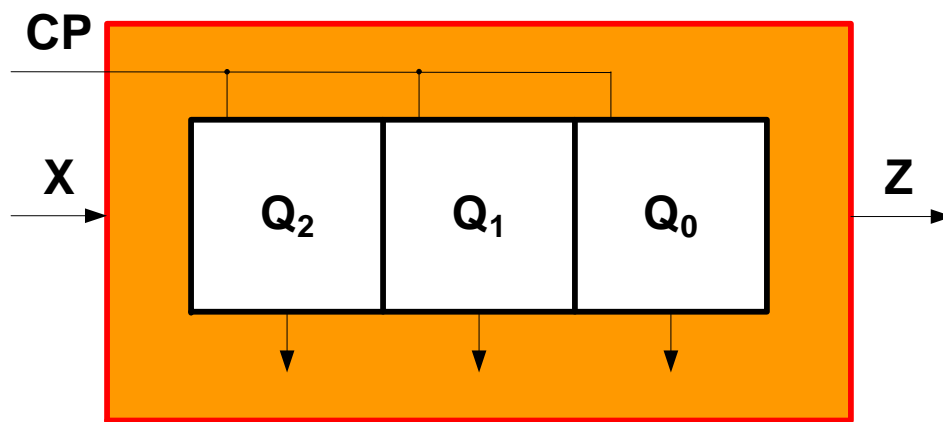
Minimiziranje memorije

- algoritam Huffman-Mealyjeve metode:
  - podjela unutarnjih stanja u *najmanji mogući broj* klasa ekvivalentnih stanja, tako da stanja u istoj klasi imaju *iste izlaze*
~ stanja grupirati s obzirom na izlaze
  - *daljnja podjela* dobivenih klasa na podklase, tako da prijelazi iz stanja jedne te iste klase vode u stanja jedne druge iste klase
  - u konačnici se prijelazi između stanja zamjenjuju prijelazima između *klasa* stanja
~ klasa naravno ima *manje* od stanja 😊

Minimiziranje memorije

Primjer: Huffman-Mealyjeva metoda

- sekvencijski sklop s jednim ulazom x i 8 stanja
- $8 = 2^3$ stanja $\rightarrow$ 3 bistabila Q_2, Q_1, Q_0
 $\sim$ promatraju se Q_i (promjena stanja) + *jedan* izlaz
- rad sekvencijskog sklopa
 $\sim$ tablica stanja

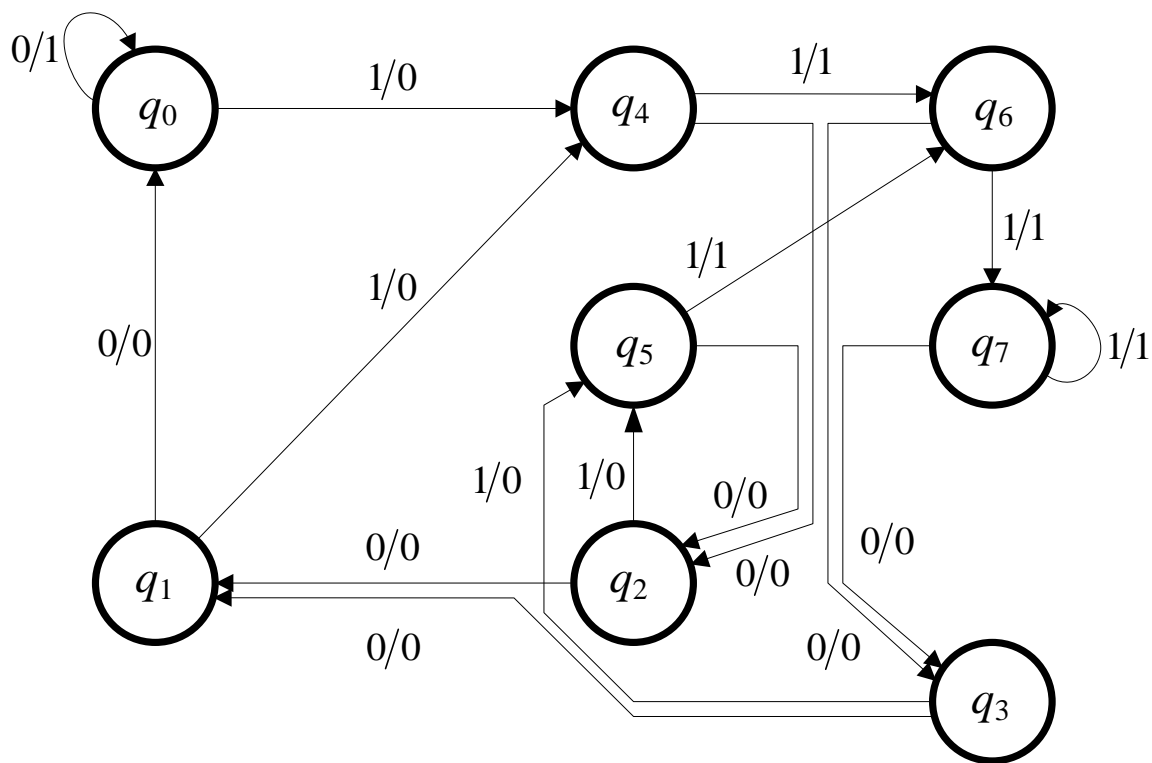

q^n	q^{n+1}, z^n	
	$x^n=0$	$x^n=1$
q_0	$q_0, 1$	$q_4, 0$
q_1	$q_0, 0$	$q_4, 0$
q_2	$q_1, 0$	$q_5, 0$
q_3	$q_1, 0$	$q_5, 0$
q_4	$q_2, 0$	$q_6, 1$
q_5	$q_2, 0$	$q_6, 1$
q_6	$q_3, 0$	$q_7, 1$
q_7	$q_3, 0$	$q_7, 1$

Minimiziranje memorije

- specifikacija automata:

q^n	q^{n+1}, z^n	
	$x^n=0$	$x^n=1$
q_0	$q_0, 1$	$q_4, 0$
q_1	$q_0, 0$	$q_4, 0$
q_2	$q_1, 0$	$q_5, 0$
q_3	$q_1, 0$	$q_5, 0$
q_4	$q_2, 0$	$q_6, 1$
q_5	$q_2, 0$	$q_6, 1$
q_6	$q_3, 0$	$q_7, 1$
q_7	$q_3, 0$	$q_7, 1$

Minimiziranje memorije

- klase ekvivalentnih stanja
prema stanju izlaza
~ (početno) 3 klase

$$a = \{q_0\}$$

$$b = \{q_1, q_2, q_3\}$$

$$c = \{q_4, q_5, q_6, q_7\}$$

- provjera prijelaza
~ 4 klase ekvivalentnih stanja

q^n	q^{n+1}, z^n	
	$x^n=0$	$x^n=1$
q_0	$q_0, 1$	$q_4, 0$
q_1	$q_0, 0$	$q_4, 0$
q_2	$q_1, 0$	$q_5, 0$
q_3	$q_1, 0$	$q_5, 0$
q_4	$q_2, 0$	$q_6, 1$
q_5	$q_2, 0$	$q_6, 1$
q_6	$q_3, 0$	$q_7, 1$
q_7	$q_3, 0$	$q_7, 1$

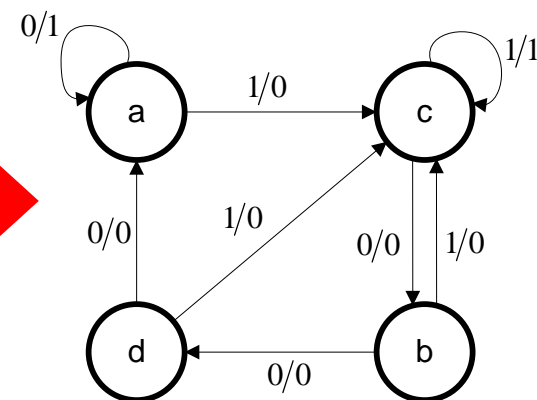
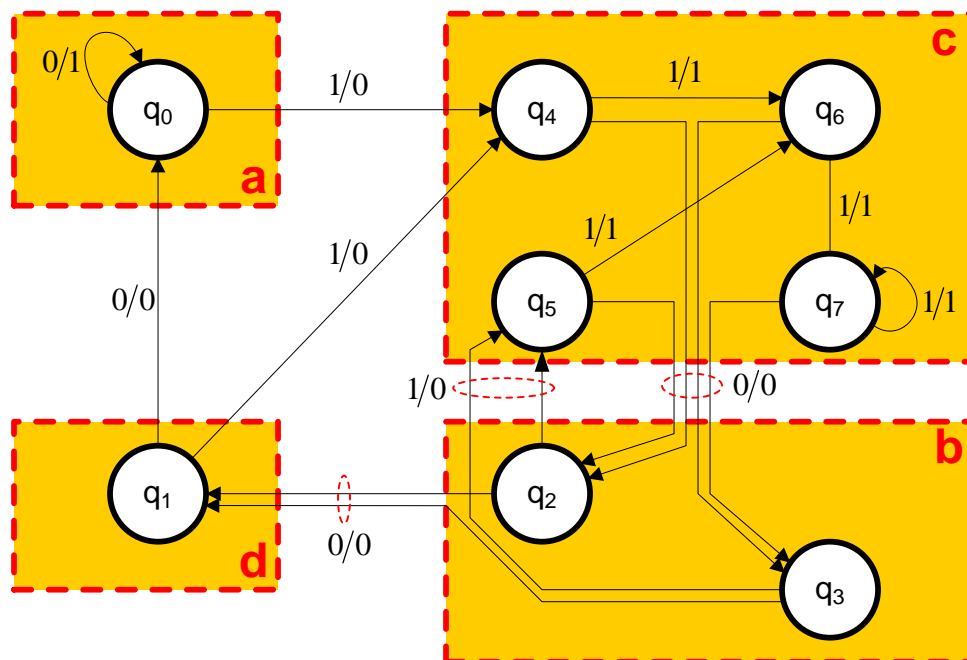
klasa	a	b			c			
stanje	q_0	q_1	q_2	q_3	q_4	q_5	q_6	q_7
sl. klasa	a c	a c	b c	b c	b c	b c	b c	b c

klasa	a	b		c				d
stanje	q_0	q_2	q_3	q_4	q_5	q_6	q_7	q_1
sl. klasa	a c	d c	d c	b c	b c	b c	b c	a c

Minimiziranje memorije

- dijagram stanja:

- nova tablica stanja

stanja u klasi ekvivalencije	q^n	q^{n+1}, z^n	
		$x^n=0$	$x^n=1$
q_0	a	a, 1	c, 0
q_2, q_3	b	d, 0	c, 0
q_4, q_5, q_6, q_7	c	b, 0	c, 1
q_1	d	a, 0	c, 0

Kodiranje stanja

- kodiranje stanja
  - ~ pridruživanje binarne kodne riječi pojedinom stanju:
    - utječe na veličinu kombinacijskog sklopa
    - težak kombinatorni problem
      - ~ prihvatljiva podoptimalna rješenja
    - trivijalno kodiranje
      - ~ prirodni binarni kod

Kodiranje stanja

Primjer: kodiranje stanja

- *kombinirana* tablica stanja
~ prijelaz + izlaz u ovisnosti o pobudi (ulazu)
- 4 stanja $\rightarrow$ 2 bistabila (B_1, B_0)
- trivijalno kodiranje
~ binarni kod

q^n	q^{n+1}		z^n	
	$x^n=0$	$x^n=1$	$x^n=0$	$x^n=1$
a	a	c	1	0
b	d	c	0	0
c	b	c	0	1
d	a	c	0	0

$(B_1B_0)^n$	$(B_1B_0)^{n+1}$		z^n	
	$x=0$	$x=1$	$x=0$	$x=1$
00	00	10	1	0
01	11	10	0	0
10	01	10	0	1
11	00	10	0	0

Ostvarivanje sekvencijskog sklopa

Primjer: implementacija memorije D bistabilima

$(B_1B_0)^n$	$(B_1B_0)^{n+1}$				z^n	
	$x=0$		$x=1$		$x=0$	$x=1$
00	0	0	1	0	1	0
01	1	1	1	0	0	0
10	0	1	1	0	0	1
11	0	0	1	0	0	0

B_1^{n+1}

	B_1B_0			
	00	01	11	10
X 0		1		
1	1	1	1	1

B_0^{n+1}

	B_1B_0			
	00	01	11	10
X 0		1		1
1				

Z

	B_1B_0			
	00	01	11	10
X 0	1			
1				1

Ostvarivanje sekvencijskog sklopa

- D bistabili
~ posebno jednostavno dobivanje
ulazne jednadžbe iz karakteristične :

$$B^{n+1} = D^n \Rightarrow D^n = B^{n+1}$$

$$D_1 = X + \overline{B}_1 B_0$$

$$\begin{aligned} D_0 &= \overline{X} \cdot (\overline{B}_1 B_0 + B_1 \overline{B}_0) \\ &= \overline{X} \cdot (B_1 \oplus B_0) \end{aligned}$$

$$Z = \overline{B}_1 \overline{B}_0 \overline{X} + B_1 \overline{B}_0 X$$

		$B_1 B_0$			
		00	01	11	10
X	0		1		
	1	1	1	1	1

		$B_1 B_0$			
		00	01	11	10
X	0		1		1
	1				

		$B_1 B_0$			
		00	01	11	10
X	0	1			
	1				1

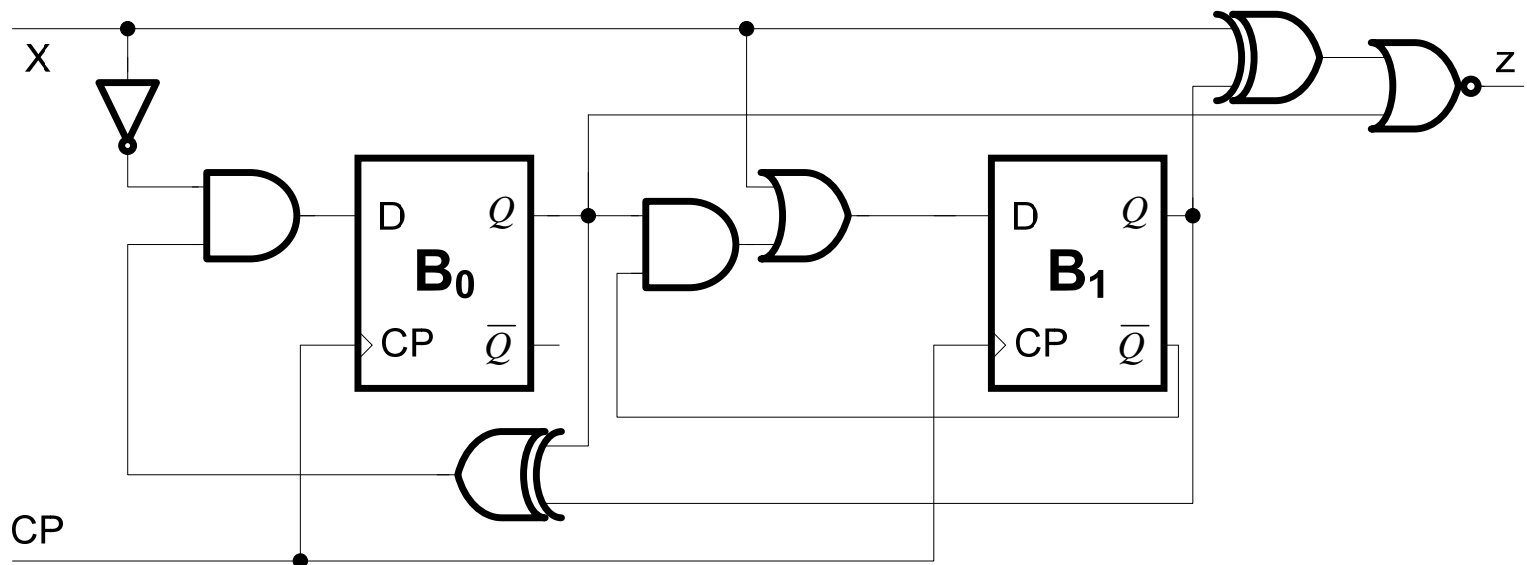
Ostvarivanje sekvencijskog sklopa

- logička shema:

$$D_1 = X + \bar{B}_1 B_0$$

$$\begin{aligned} D_0 &= \bar{X} \cdot (\bar{B}_1 B_0 + B_1 \bar{B}_0) \\ &= \bar{X} \cdot (B_1 \oplus B_0) \end{aligned}$$

$$Z = \bar{B}_1 \bar{B}_0 \bar{X} + B_1 \bar{B}_0 X = \overline{B_0 + (B_1 \oplus X)}$$

Ostvarivanje sekvencijskog sklopa

Primjer: izvedba memorije JK-bistabilima

- koristi se *uzbudna tablica*:

	Q^n	Q^{n+1}	J	K
$\alpha := 0 \rightarrow 1$			1	x
$\beta := 1 \rightarrow 0$			x	1
$0 := 0 \rightarrow 0$			0	x
$1 := 1 \rightarrow 1$			x	0

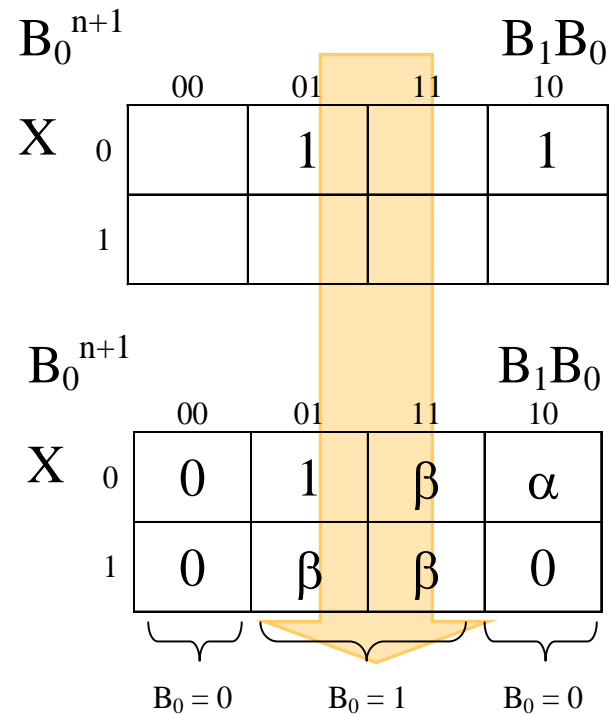
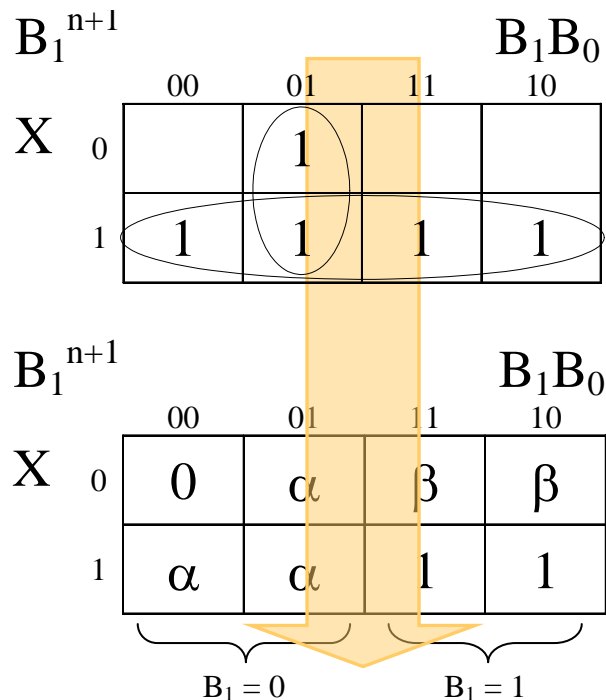
oznaka vrste prijelaza   vrsta prijelaza   potrebna uzbuda JK-bistabila

Ostvarivanje sekvencijskog sklopa

- označavanje prijelaza zapisom *uzbudne tablice*:

Q^n	Q^{n+1}	J	K
0 → 1 : α		1	x
1 → 0 : β		x	1
0 → 0 : 0		0	x
1 → 1 : 1		x	0

Ostvarivanje sekvencijskog sklopa

- izvođenje ulaznih jednažbi:

Q^n	Q^{n+1}		J	K
0	→ 1	: α	1	x
1	→ 0	: β	x	1
0	→ 0	: 0	0	x
1	→ 1	: 1	x	0

B_1^{n+1}

	00	01	11	10
X 0	0	α	β	β
1	α	α	1	1

$B_1 B_0$

$B_1 = 0$ $B_1 = 1$

B_0^{n+1}

	00	01	11	10
X 0	0	1	β	α
1	0	β	β	0

$B_1 B_0$

$B_0 = 0$ $B_0 = 1$ $B_0 = 0$

J_1

	00	01	11	10
X 0		1	x	x
1	1	1	x	x

$B_1 B_0$

J_0

	00	01	11	10
X 0		x	x	1
1		x	x	

$B_1 B_0$

K_1

	00	01	11	10
X 0	x	x	1	1
1	x	x		

$B_1 B_0$

K_0

	00	01	11	10
X 0	x		1	x
1	x	1	1	x

$B_1 B_0$

Ostvarivanje sekvencijskog sklopa

- ulazne jednačbe:

J_1

		$B_1 B_0$			
		00	01	11	10
X	0		1	x	x
	1	1	1	x	x

J_0

		$B_1 B_0$			
		00	01	11	10
X	0		x	x	1
	1		x	x	

K_1

		$B_1 B_0$			
		00	01	11	10
X	0	x	x	1	1
	1	x	x		

K_0

		$B_1 B_0$			
		00	01	11	10
X	0	x		1	x
	1	x	1	1	x

$$J_1 = B_0 + X$$

$$K_1 = \bar{X}$$

$$J_0 = B_1 \bar{X}$$

$$K_0 = X + B_1$$

Ostvarivanje sekvencijskog sklopa

- logička shema:

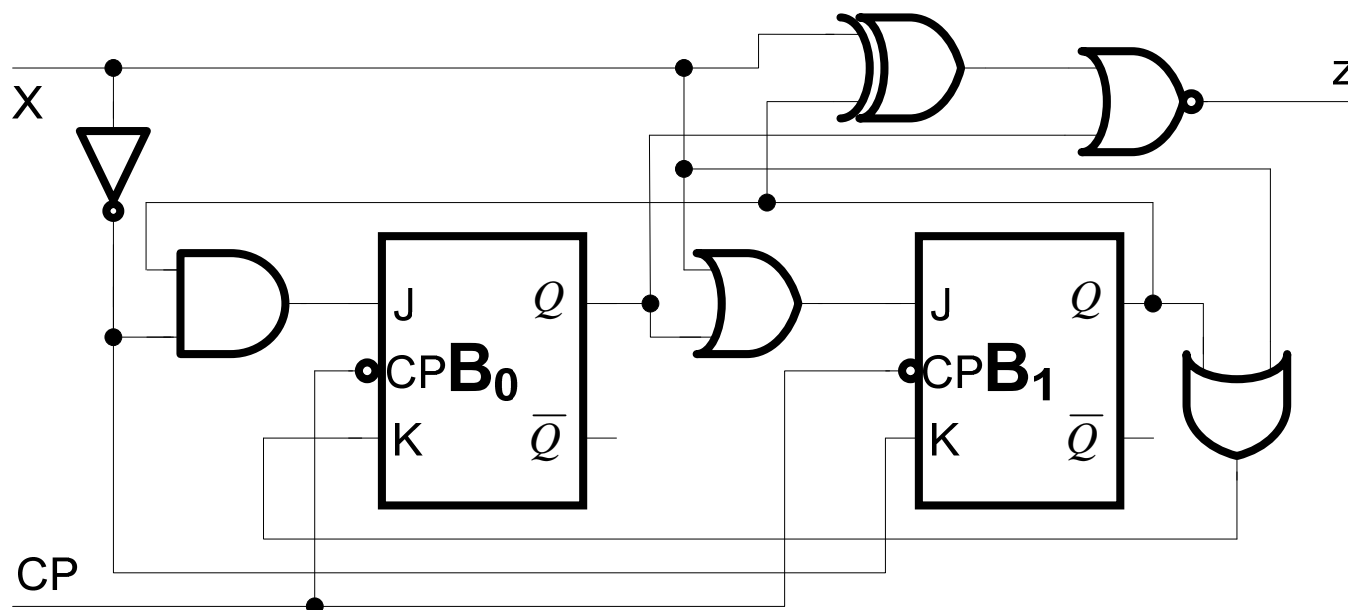
$$J_0 = B_1 \bar{X}$$

$$J_1 = B_0 + X$$

$$Z = \overline{B_0 + (B_1 \oplus X)}$$

$$K_0 = X + B_1$$

$$K_1 = \bar{X}$$

Sadržaj predavanja

- sinkroni sekvencijski sklopovi
- kanonski modeli sekvencijskih sklopova
- projektiranje sekvencijskih sklopova
- **izvedbe sekvencijskih sklopova**
- analiza sekvencijskih sklopova
- vremenski odnosi

Izvedbe sekvencijskih sklopova

- mogućnosti izvedbe
~ raspoloživa "tehnologija":
  - bistabili + kombinacijska logika (osnovni logički sklopovi)
~ kao prije
  - registar (= niz D bistabila!) + ROM
  - registar + SPLD (npr. PLA, PAL, ...)
  - druga "univerzalna logika":
    - CPLD
    - FPGA
  - sekvencijski moduli

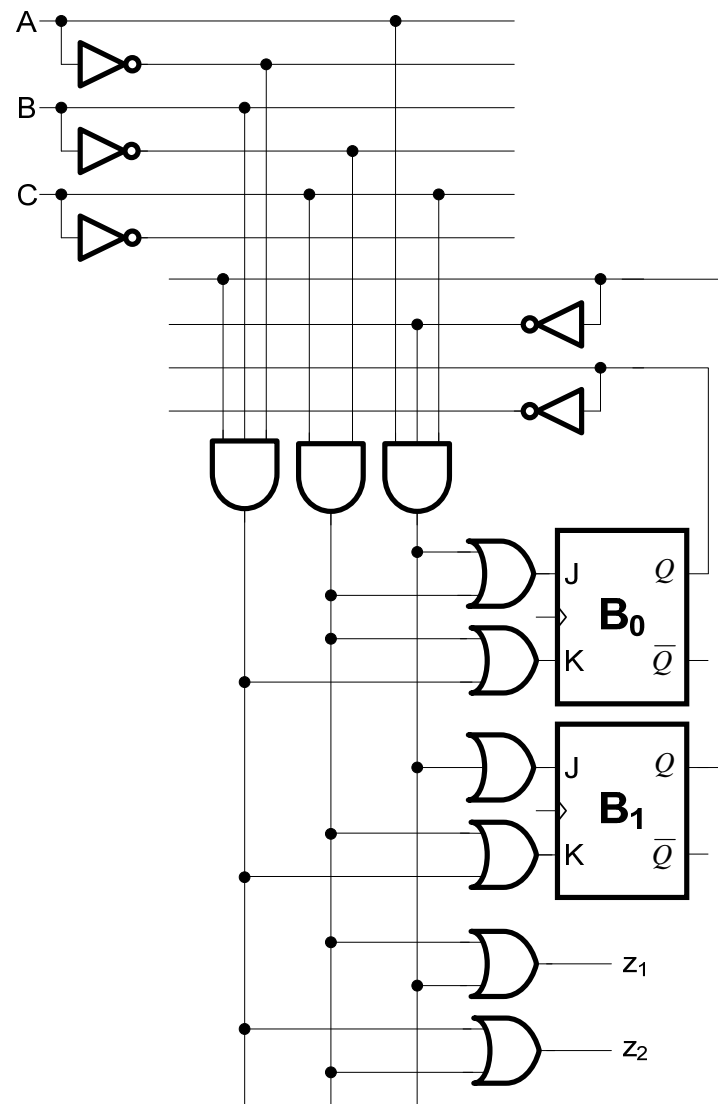
Izvedbe sekvencijskih sklopova

- *sekvencijski moduli*:
~ cjeline koje sadrže kombinacijski sklop / memoriju
(niz/skup bistabila ili registara)
- općenita klasifikacija:
  - *standardni* moduli: n -bitni
    - za funkcije tipa brojanja: npr. brojila
    - za funkcije tipa pohranjivanja podataka:
npr. registri
  - *univerzalni* moduli
~ ostvarivanje proizvoljnih sekvencijskih sklopova
(usp. generiranje Booleovih funkcija
kombinacijskim modulima)

Izvedbe sekvencijskih sklopova

- primjer univerzalnog sekvencijskog modula
~ programirljivo sekvencijsko polje
(engl. sequential PLA)

Sadržaj predavanja

- sinkroni sekvencijski sklopovi
- kanonski modeli sekvencijskih sklopova
- projektiranje sekvencijskih sklopova
- izvedbe sekvencijskih sklopova
- **analiza sekvencijskih sklopova**
- vremenski odnosi

Analiza sekvencijskih sklopova

- analiza *sinkronog* sekvencijskog sklopa
~ *obrnuti* postupak:
  - *ponašanje* (= rad) postojećeg sklopa?
  - *formalni* opis
- formalizmi poznati od prije:
  - tablica stanja
~ prijelazi u sljedeća stanja, izlazi
  - dijagram stanja
~ grafički prikaz tablice stanja
  - jednadžbe stanja
    - iz tablice stanja ili direktno iz logičke sheme
    - opis uvjeta za promjenu stanja bistabila:

$$B_i^{n+1} = f\left(B_0^n, B_1^n, \dots, B_{r-1}^n, x_0, \dots, x_{l-1}\right)$$

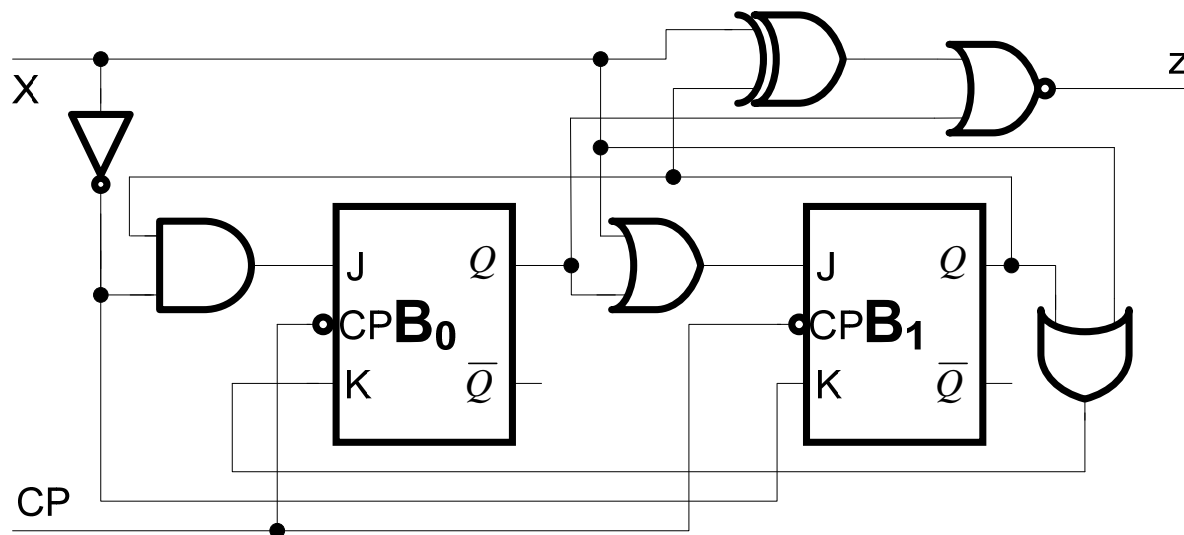

Analiza sekvencijskih sklopova

- uobičajeni postupak analize:
  - očitati *logičku shemu* iz samog sklopa
  - iz *logičke sheme* izvesti:
    - *ulazne* jednadžbe za svaki bistabil
~ Booleov izraz koji utvrđuje potrebnu pobudu za željeno ponašanje bistabila
    - *izlazne* jednadžbe za svaki izlaz
  - iz ulaznih jednadžbi bistabila i izlaznih jednadžbi ispisati *tablicu stanja*
~ početno stanje = neko karakteristično stanje
npr. kodna riječ 0 (000...0)

Analiza sekvencijskih sklopova

Primjer: analiza prethodnog sklopa

iz sheme sklopa očitano:

$$J_1 = B_0 + X \quad J_0 = B_1 \bar{X}$$

$$K_1 = \bar{X} \quad K_0 = X + B_1$$

$$Z = \overline{B_0 + (B_1 \oplus X)} = \bar{B}_1 \bar{B}_0 \bar{X} + B_1 \bar{B}_0 X$$

Analiza sekvencijskih sklopova

$$J_1 = B_0 + X$$

$$J_0 = B_1 \bar{X}$$

$$Z = \bar{B}_1 \bar{B}_0 \bar{X} + B_1 \bar{B}_0 X$$

$$K_1 = \bar{X}$$

$$K_0 = X + B_1$$

- pridruživanje:

B ₁	B ₀	stanje
0	0	a
0	1	b
1	0	c
1	1	d

- tablica stanja:

	X=0	X=1
a	a,1	c,0
b	d,0	c,0
c	b,0	c,1
d	a,0	c,0

n							n+1		
B ₁	B ₀	X	J ₁	K ₁	J ₀	K ₀	B ₁	B ₀	Z
0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
0	0	1	1	0	0	1	1	0	0
0	1	0	1	1	0	0	1	1	0
0	1	1	1	0	0	1	1	0	0
1	0	0	0	1	1	1	0	1	0
1	0	1	1	0	0	1	1	0	1
1	1	0	1	1	1	1	0	0	0
1	1	1	1	0	0	1	1	0	0

Sadržaj predavanja

- sinkroni sekvencijski sklopovi
- kanonski modeli sekvencijskih sklopova
- projektiranje sekvencijskih sklopova
- izvedbe sekvencijskih sklopova
- analiza sinkronih sekvencijskih sklopova
- **vremenski odnosi**
  - maksimalna frekvencija rada
  - raskorak

Vremenski odnosi

- vremenski odnosi u sekvencijskom sklopu
~ *dvije* značajne veličine:
  - maksimalna frekvencija rada sekvencijskog sklopa
~ najveća frekvencija CP,
a da sklop (= svi njegovi bistabili)
sigurno mijenja stanje kad to ulazi zahtijevaju
  - raskorak, razdešenost ritma
~ najveće dozvoljeno *kašnjenje okidanja*
bistabila u sklopu,
a da sklop *sigurno mijenja stanje*
kad to ulazi zahtijevaju

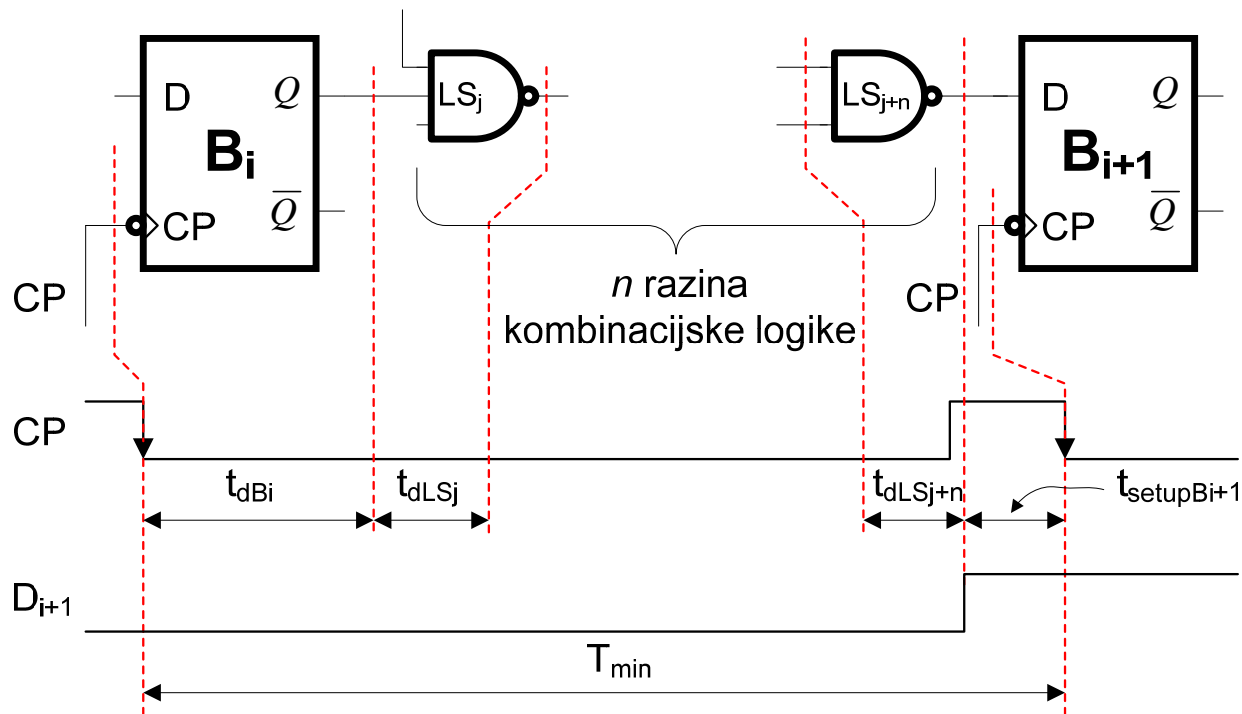
Maksimalna frekvencija rada

- *maksimalna frekvencija* rada sekvencijskog sklopa:
  - težnja
~ što viša $f_{\max}$
    - veći broj operacija/sek
    - veća brzina rada digitalnog sklopa
  - problem
~ kašnjenje signala
na stazi između *dva susjedna* stupnja ($\rightarrow$ bistabila)
  - odrediti *najmanji* $T_{\min} = 1/f_{\max}$
koji osigurava ispravno okidanje
bistabila *sljedećeg stupnja*,
za *najlošiju* stazu signala
~ *najviše* kombinacijske logike između bistabila

Maksimalna frekvencija rada

- maksimalna frekvencija, $f_{\max}$:

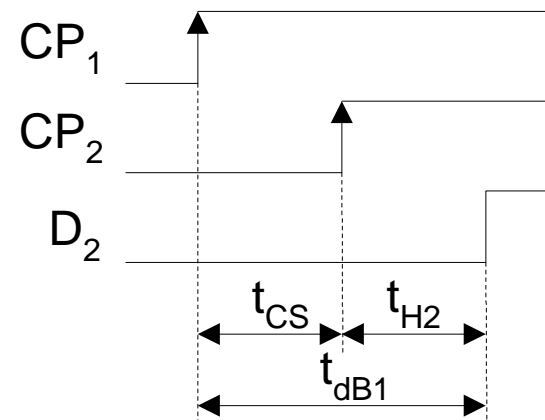
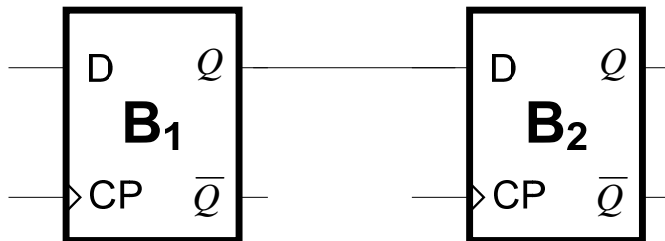

$$T_{\min} = t_{db} \Big|_{\max} + n \cdot t_{dLS} \Big|_{\max} + t_{setup} \Big|_{\max} \Rightarrow f_{\max} = \frac{1}{T_{\min}}$$

- *raskorak, razdešenost ritma* (engl. clock skew):
  - takt (pobuda radi promjene stanja): tipično iz *jedinstvenog* generatora
  - problem s *istovremenim* okidanjem bistabila
    - *različite* duljine vodova do bistabila
    - preveliko ukupno *opterećenje* pobudnih sklopova
~ signal CP se razvodi iz *više* pobudnih sklopova
      - *više* pojačala
      - *različita kašnjenja* pojedinih pojačala

Primjer: neistovremeno okidanje bistabila

- osigurati ispravan upis prethodnog stanja B_1 u B_2
- novo stanje B_1 *ne smije se pojaviti* na ulazu B_2 prije nego je B_2 ispravno prihvatio prethodno stanje B_1

- za najlošiji slučaj vrijedi:

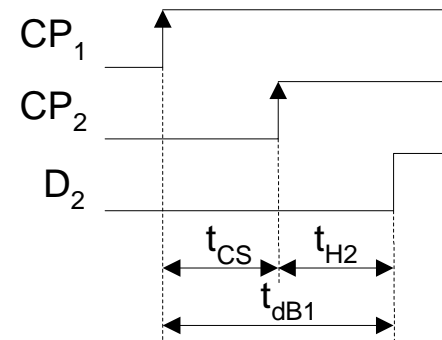
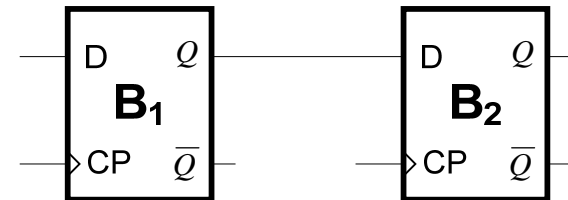
$$(t_{dB1})_{\min} \geq (t_{H2})_{\max} + (t_{CS})_{\max}$$

- osigurati ograničenje razdešenosti ritma:

$$(t_{CS})_{\max} \leq (t_{dB1})_{\min} - (t_{H2})_{\max}$$

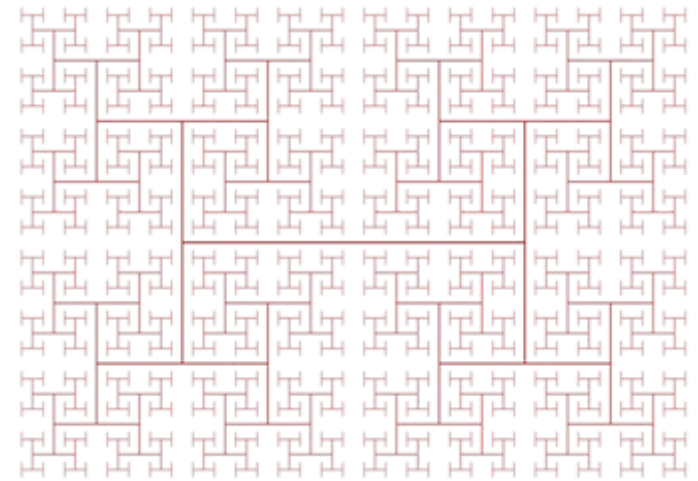
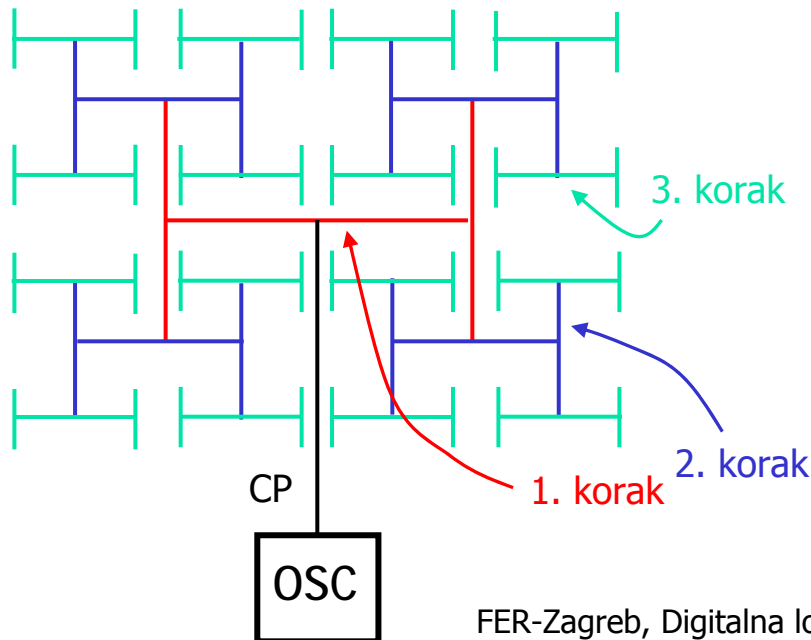
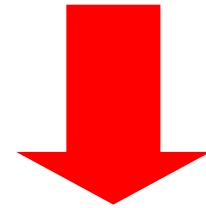
t_{CS} : raskorak (engl. *clock skew time*)

t_H : vrijeme držanja (engl. *hold time*)

Raskorak

- uobičajeno rješenje problema raskoraka u VLSI
~ distribucija signala CP mrežom karakteristična oblika, temeljenom na fraktalima ($\rightarrow$ *H stablo* [H tree]):
  - odnos poprečnih segmenata $1:\sqrt{2}$
  - podjednako kašnjenje signala takta

- U. Peruško, V. Glavinić: *Digitalni sustavi*, Poglavlje 8: Postupak projektiranja s osvrtom na jezik VHDL; Poglavlje 9: Sinkroni sekvencijski sklopovi.
- konceptualizacija sekvencijskih sklopova: str. 335-341
  - projektiranje sekvencijskih sklopova: str. 354-375
  - izvedbe sekvencijskih sklopova: str. 379-380
  - analiza sekvencijskih sklopova: str. 341-354
  - vremenski odnosi: str. 376-379
  - modeliranje sekvencijskih sklopova u jeziku VHDL: str. 327-330

Zadaci za vježbu (1)

- U. Peruško, V. Glavinić: *Digitalni sustavi*, Poglavlje 9: Sinkroni sekvencijski sklopovi; Poglavlje 11: Sekvencijski moduli: registri i brojila.
- projektiranje sekvencijskih sklopova: 9.5-9.9, 9.14, 9.17, 9.18, 9.22, 9.23, 9.26
  - izvedbe sekvencijskih sklopova: 9.15, 9.16; 11.25
  - analiza sekvencijskih sklopova: 9.5-9.9, 9.14, 9.17, 9.18, 9.22, 9.23, 9.26
  - modeliranje sekvencijskih sklopova u jeziku VHDL: 9.20

Zadaci za vježbu (2)

M. Čupić: *Digitalna elektronika i digitalna logika. Zbirka riješenih zadataka*, Cjelina 11: Strojevi s konačnim brojem stanja.

- konceptualizacija sekvencijskih sklopova:
  - riješeni zadaci: 11.6, 11.7
- projektiranje sekvencijskih sklopova:
  - riješeni zadaci: 11.1-11.5, 11.8, 11.9, 11.12, 11.13, 11.15
  - zadaci za vježbu: 6, 7
- izvedbe sekvencijskih sklopova:
  - riješeni zadaci: 11.14
  - zadaci za vježbu: 4
- modeliranje sekvencijskih sklopova u jeziku VHDL:
  - riješeni zadaci: 11.18-11.23
  - zadaci za vježbu: 2, 3, 8